

A somorjai szent mészáros és más történetek

Vojta a Spytihněv-alakulatból 1.

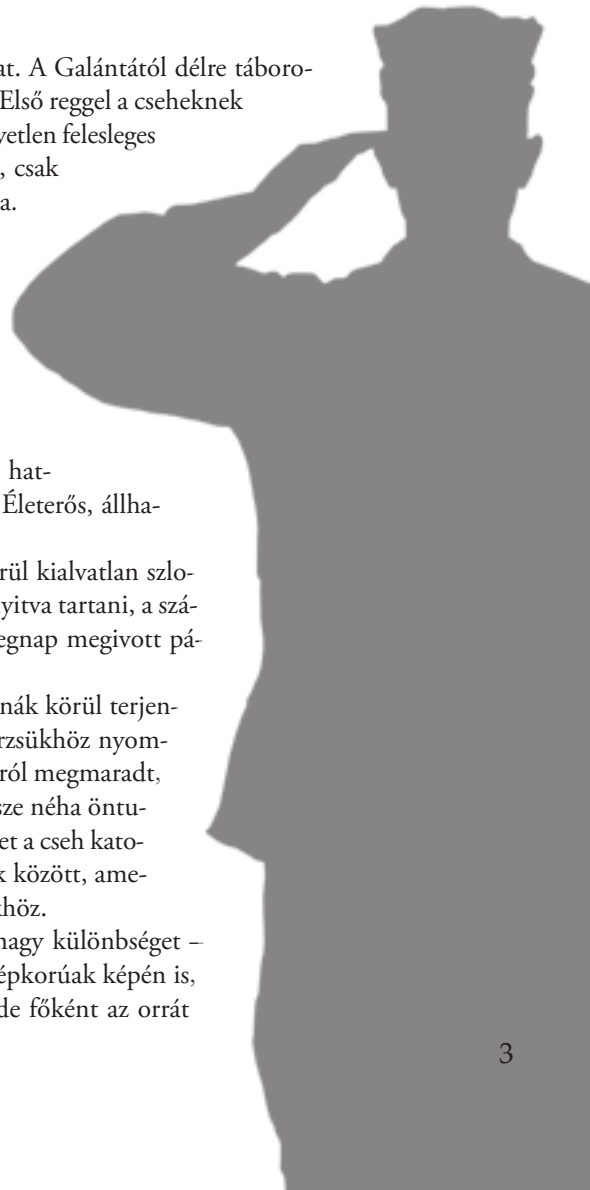
A cseh önkéntesek Spytihněvnek nevezték el a századukat. A Galántától délre táborozó hatodik szlovák dandárhadsereghez osztották be őket. Első reggel a cseheknek már fél hétkor sorakozót fújtak. Gyorsan és nyugodtan, egyetlen felesleges lépés nélkül sorakoztak, semmi lökdösődés és zúgolódás, csak a férfitestek rugalmas mozgásának gazdaságos koreográfiája.

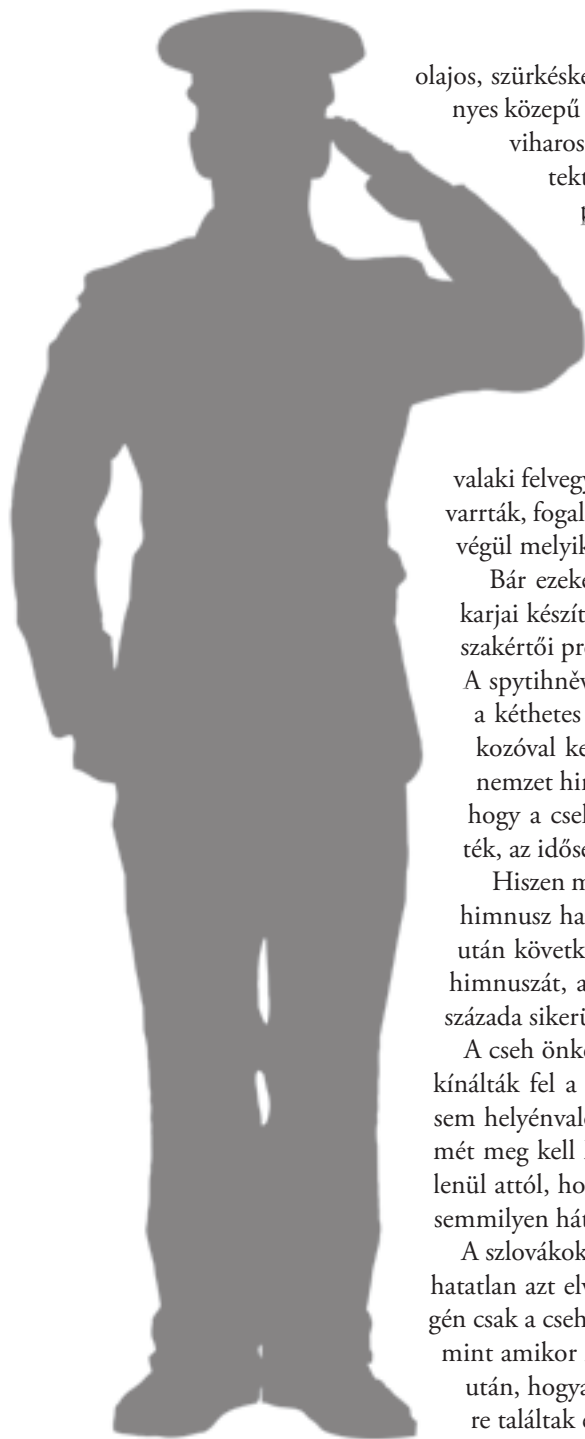
Bár önkéntesek voltak, akik két hete még egy étteremben kötényben pizzát sütöttek, esetleg divatos, csíkos öltönyben biztosítási tanácsokkal látták el az ügyfeleiket, vagy a tornaórán a diákok huncutságain boszszankodva, egykedvűen húzták fel a tréningruhájukon a cipzárt, most mégis úgy tűnt, kizárólag az egyenruhás életre születtek, és a szlovák–magyar határ háborús konfliktusa végre lehetővé tette számukra, hogy mind a hatvanan azzá váljanak, amire sorsuk eleve elrendelte őket. Életerős, állhatatos, megalkuvást nem ismerő, keménykötésű harcossá.

Azon az első reggelen a felsorakozott cseh alakulat körül kialvatlan szlovák önkéntesek ácsorogtak. Csipás szemüket alig bírták nyitva tartani, a szájukban még érezték az utolsó hányás darabjait, amit a tegnap megivott pálinka kíméletlenül kilökött a gyomrukából.

Még a borotválkozás utáni arcszesz is, ami a cseh katonák körül terjengett, megszégyenítette a szlovákokat, ezért szorosan a törzsükhöz nyomták a karjukat, nehogy a hónaljuk alól kiszökjön a tegnapról megmaradt, öreg izzadság mérgező, iszapos gőze. A szlovákok egy része néha öntudatlanul megvakargatta a tarkóját, felismerve a különbséget a cseh katonák frissen nyírt, rövid frizurája és az ő elvadult sörényük között, amelyet csak egy nehéz zsírréteg tapasztott úgy-ahogy a fejükhöz.

Csakhogy a cseheknek is észre kellett venniük ezt a nagy különbséget – arcuk tiszta és sima volt, fiatalos pír rózsállott még a középkorúak képén is, miközben mintha a szlovák harcosok arcát, homlokát, de főként az orrát

olajos, szürkés-kék hártya borította volna. Nagy, vöröslő, fehér, genyres közepű pattanások csúfították az ábrázatukat, a bolygófelszín viharos geológiai időszakának vulkáni hegyeire emlékeztettek, tektonikájuk sekély hegeket és mély vonalú ráncokat képezett a szlovák arcokon.

A csehek a kimenős egyenruhájukban érkeztek, és élesen eltértek a szlovákok terepszínű öltözetétől, mert a cseheké még teljesen tiszta volt, a nadrágjukon felismerhetőek voltak a hajtáscsíkok. Az egyenruhákat kétségkívül nagyon hosszú ideig becsomagolva tárolhatták. Hónapokkal vagy évekkel a háború kitörése előtt türelmesen várták, hogy valaki felvegye, és azoknak, akik valahol a tengeren és óceánon túl varrták, fogalmuk sem volt (és nyilvánvalóan nem is törődtek vele), végül melyik hadsereg viseli majd ezt az egyenruhát.

Bár ezeket az egyenruhákat nagy valószínűséggel robotgépek karjai készítették, még ezeket a gépeket sem irányította elég erős szakértői program ahhoz, hogy előrejelezzék a kis-dunai háborút. A spytihněvi férfiak egy Hodonín melletti egykori tanyán, ahol a kéthetes kiképzésük zajlott, megtanulták, hogy a nap a sora-kozóval kezdődik, ahol a hazafi először a saját, majd a testvéremzet himnusát énekli, akiért készen áll a vérét ontani. Most, hogy a csehek először a cseh, majd a szlovák himnuszt énekeltek, az idősebb szlovákok arcán átsuhant a nyugtalanság árnyéka.

Hiszen még emlékeztek a cseh–szlovák szövetségi életre, a cseh himnusz hangjaira és verssoraira, ami rögtön a szlovák himnusz után következett, bizonyára felidézte bennük Csehszlovákia régi himnusát, azét az államét, amelynek rabigájától már negyed évszázada sikerült megszabadulniuk.

A cseh önkéntesek természetesen épp a legnehezebb pillanatban kínálták fel a csodálatraméltó, valódi testvéri segítséget, de akkor sem helyénvaló, hogy ebben a nehéz helyzetben a szlovákoknak ismét meg kell hallgatniuk az egykori csehszlovák himnuszt, függetlenül attól, hogy a cseh testvéreknek valószínűleg nem is volt ezzel semmilyen hátsó szándékuk.

A szlovákok tudták, hogy nem sérthetik meg a cseheket. Elfogadhatatlan azt elvárni, hogy ne énekeljék a himnuszt, mert még a végén csak a cseh himnusz hangzana el, ami talán még rosszabb lenne, mint amikor így egymás után követik egymást. Hosszas töprengés után, hogyan oldják meg ezt a kényes helyzetet, a szlovákok végre találtak egy elfogadható, tiszteletteljes megoldást...

Vojta a Spytihněv-alakulatból 2.

Aznap reggel fél hétkor a Galántától délre fekvő táborban nemcsak a cseh önkéntesekből álló Spytihněv-század sorakozott fel, hanem a hatodik dandár-csapat összes alakulata, a frontra küldött egységek kivételével. A csehek gyorsan és nyugodtan, egyetlen felesleges lépés nélkül sorakoztak, semmi lökdösődés és zúgolódás, csak a férfitestek rugalmas mozgásának gazdaságos koreográfiája. Ezzel szemben a szlovákok érkezése a látható erőfeszítések ellenére is kaotikusnak és zavarosnak bizonyult, többen nem voltak tisztában az- zal, melyik helyet foglalják el, mások tudták, hova kell állniuk, de késve érkeztek, egyenruhájukat futás közben igazgatták és gombolták össze, bukdácsoltak a kioldott cipőfűző-

jükben. A csehek elnézően vártak, hűvösen tartózkodva az ironikus vigyorgástól, amelyre minden joguk meg lett volna.

Nagy nap volt ez a cseh önkéntesek számára, életükben először mennek a frontra, közvetlen tűzharcba, a besorozásuk után azonnal éles löszert kapnak, és a teherautó a Felsőszeli és Alsószeli között húzóódó harcvonala viszi őket, ahol két héttel ezelőtt sikerült megállítani a délről előrenyomuló nagy magyar szeparatistákat. A spytihnévi alakulat tagjai néhány óra múlva nemcsak az életükért, hanem a testvéri szlovák állam fennmaradásáért is küzdenek majd.

Amikor a csehek elkezdtek énekelni a himnuszukat, a dandárparancsnok utasítása szerint néhány szlovák ugyancsak bekapcsolódott, másoknak nem volt idejük megtanulni a szöveget, de legalább tátogtak, mintha playbackról énekeltek volna. A himnusz elhangzása után, mielőtt a csehek elkezdték a szlovák himnuszt, hatalmas tapsvihár tört ki, sőt néhány bekiabálás is elhagyta a tegnap óta ki sem jőzanodott szlovákok torkát, és a taps a futball- és jégkorongmérkőzések emlékéit idézte fel zavaros fejükben. Amikor a taps alábbhagyott, csak akkor kezdtek el énekelni a szlovák himnuszt. Így a szlovák parancsnokoknak sikerült szétválasztaniuk a két külön himnuszt, így elillantak a szerencsétlen cseh–szlovák szövetség kellemetlen emlékei.

Az ünnepi hangulat ellenére a csehekben rossz benyomást keltettek a rendezetlen külsejű, hányaveti szlovák harcosok. Ahogy a teherautó platóján ültek, és a hatodik brigád távolodó tábort nézték, egyikük meg is jegyezte. Azt mondják, a szlovákok úgy hemperegnek a táborban, mint Švejk. Mások pedig hozzáfűztek egy másik idézetet Hašek könyvéből: Cseh katona, derék katona. Magabiztosan indultak az első csatába. ■ ■ ■

Vályi Horváth Erika fordítása

Pavol Rankov (1964) szlovák író, *Szeptember elsején (vagy máskor)* c. kötetéért 2009-ben elnyerte az Európai Unió Irodalmi Díját. 2020-ban jelent meg magyarul a *Túl a térképen* c. regénye a Kalligram Kiadó gondozásában. *A somorjai szent mészáros és egyéb történetek a kis-dunai háború idejéből* című regényét a szerző Peter Pečonka álneven írta meg. Ez a disztópia a szlovákok és magyarok közti feszültséget karikírozza ki, és ironikus stílusával állít tükröt a békétlenkedőknek.

Vályi Horváth Erika (1978) a kortárs szlovák és német próza fordítója, irodalomterapeuta, újságíró. Huszonkét önálló fordításkötete jelent meg, 2020-ban Svetlana Žuchová *Yesim* című regényéért megkapta a Madách Imre Műfordítói Díjat.

